

STARŠI, OTROCI, ŠOLA

29.9.2010

Gradivo pripravil: Franc Rozman

Jesenice, SEPTEMBER 2010

Uvod: Če deluje, je dobro!

Vzgajati znamo vsi. Ko se zbere družba, beseda hitro nanese na šolo, na vzgojo in na nemogočo mladino. Nekako takole gre: Mladina je danes vse hujša in to se ne bo dobro končalo. Malo boljši so le moji otroci (če jih imam). Tisti, ki nimajo otrok vedo največ in jasno jim je, da nam ni rešitve. No oni imajo rešitev. Vendar se jih ne upošteva. Ljudje brez otrok tudi najbolj vedo, kako zanič je današnja šola in kaj bi bilo nujno spremeniti. Naslednji, ki tudi dobro vedo, kako bi morala delati šola, so starši, po možnosti brez pedagoške izobrazbe. Za njimi pridejo strokovnjaki, ki so pobegnili iz šole, ker je zanič in v njej zato niso bili dovolj uspešni, ti poskušajo spremeniti sistem, poleg tega pa so nosilci raznih izobraževanj za učitelje v šolah, ki zaradi premajhne usposobljenosti še niso spoznali, da je z našo šolo nekaj narobe. Najdemo jih lahko na pedagoški fakulteti, inštitutih, zavodu za šolstvo, ministrstvu za šolstvo ipd. So zelo nevarni. Zadnji, ki veliko vejo, kako je potrebno vzgajati in poučevati na šoli, so učitelji drugih šol (pri njih je namreč vse v redu). Edino kar pa zares drži je, da šola stoji in pade z učitelji. In šole ne padajo kot domine. So dobre in manj dobre in velika večina učiteljev se trudi po najboljših močeh za dobrobit mladine. Tudi, če vam tega ne dokažem, se vam splača verjeti, da drži - še posebej pred svojimi otroci.

Predvsem vzgoja in tudi izobraževanje se začne doma. Starši zelo dobro vemo, kako je potrebno vzgajati sosedovega otroka, pri svojem pa ne poznamo vedno odgovora. In to ni nič narobe. Uporabljamo različne metode, kar deluje pri enem otroku, pri drugem nikakor ne. Vodilo naj nam bo uvodna trditev: Če deluje, je dobro. Če se vaš otrok veseli življenja, potem ne premišljuje, kaj bi morali še spremeniti in izboljšati. Veseliti se, ne pomeni, da je ves čas brezskrben, da ni nikoli žalosten, da ga ni strah, pomeni, da kljub težavam čuti, kako je življenje lepo.

Otroci, starši, šola: Primeri iz prakse.

»Vaši otroci niso vaši otroci.
Sinovi in hčere klica življenja k življenju so.
Po vas prihajajo, a ne od vas.
Čeprav so z vami niso vaša lastnina«.

Kahlil Gilbran: Prerok (o otrocih)

»Vzgoja je organizirana obramba odraslih proti mladini«.

Mark Twain

Po stroki nisem pedagog. Ne morem vas naučiti vzgajati, niti ne poznam vseh odgovorov. Z ženo imava dva otroka edinca (18 in 10 let). Pedagoško delo me je veselilo že od malih nog in to sem povezal z ljubeznijo do matematike. Prakso sem opravil v vrtcu, dobra dva meseca sem učil v osnovni šoli, 7 let na Gimnaziji Kranj in sedaj prav tam teče moje petnajsto leto ravnateljstva. V nadaljevanju bom nanizal trditve, marsikatero bom utemeljil tudi s primeri s prakse. Statistično navedene trditve večinoma držijo, metode delujejo, toda morda nič od navedenega ne velja v odnosu med vami, otrokom in šolo; za odnos namreč gre. Če se z mano v vsem ne boste strinjali, če marsikaj delate povsem drugače, ni nič narobe, da je le izpolnjena uvodna trditev: Če deluje, je dobro. Če namreč ni dobro, potem moramo nekaj spremeniti.

Trditve (dobil sem jih od vse povsod, predvsem iz prakse, in jih vzel za svoje).

1. Starši ne izbirajo otrok, otrok izbere starše (lahko se oddahneta).
2. Otroka lahko vzgoji en sam starš, toda v dvoje gre veliko lažje.
3. Pri vzgoji otrok je najpomembnejši odnos med staršema.
4. Stari starši ne vplivajo negativno na razvoj vašega otroka.
5. Otroka ne pokvari slaba družba.
6. Ljubezen do otroka mora biti brezpogojna (otroci so gosti, ne pričakujemo hvaležnosti).
7. Otrok nas ne potrebuje za prijatelja, ampak za varnost.
8. Anomalije: Pavao Brajša pravi, da v bogati psihiatrični praksi še ni našel starša, ki svojemu otroku ne bi hotel dobro. Očetov popoln nadzor. Dominantna mama. Popolna starša.
9. Otroku ne smemo izbrati srednje šole, lahko pa vplivamo na izbiro – toda pazljivo.
10. Šola je služba (enakovredna očetovi in mamini, zato naj bo enako pomembna).
11. Disciplina je pomembnejša od sposobnosti.
12. Življenje je učenje. Pri tem se smemo imeti prav fajn – če se tako odločimo.

Zaključek: Otroški nasveti za starše (zbral Metod Čufar, prof.)

NE RAZVAJAJTE ME, DOBRO VEM, DA NE MOREM IMETI VSEGA, KAR ŽELIM. SAMO PREIZKUŠAM VAS.

NE BOJTE SE BITI STROGI. TO MI JE VŠEČ. TAKO VEM, KAJ SMEM IN ČESA NE.

NE BODITE GROBI Z MANO, SICER BOM MISLIL, DA SE SAMO S SILO KAJ DOSEŽE. RAD BOM UPOŠTEVAL NASVET.

NE BODITE NEDOSLEDNI. ZARADI TEGA SEM NEGOTOV IN SE IZOGIBAM VSAKI OBVEZNOSTI.

NE NASEDAJTE NA MOJE PROVOKACIJE, KADAR GOVORIM IN DELAM VSE SAMO ZATO, DA VAS RAZŽALOSTIM. NA TA NAČIN BI LAHKO DOSEGEL KAKŠNO “ZMAGO”.

NE BODITE ŽALOSTNI, KADAR VAM REČEM, DA VAS SOVRAŽIM. NE MISLIM TEGA RESNO, SAMO ŽELIM, DA BI VAM BILO ŽAL ZARADI TISTEGA, KAR STE MI NAREDILI.

NE ME PODCENJEVATI. ZARADI TEGA BOM IGRAL “VELIKEGA ŠEFA”.

NE DELAJTE STVARI, KI JIH LAHKO OPRAVIM SAM. ZARADI TEGA SE POČUTIM KOT DOJENČEK, UTEGNIL BI VAS IMETI ZA SVOJE SLUŽABNIKE.

NAJ MOJE RAZVADE NE PRITEGNEJO VAŠE POZORNOSTI. TO ME SAMO SPODBUJA, DA NADALJUJEM Z NJIMI.

NE OPOZARJAJTE ME PRED DRUGIMI. BOLJ PAZLJIV BOM, ČE SE BOSTE Z MENOJ POGOVORILI NA ŠTIRI OČI.

NE RAZPRAVLJAJTE O MOJEM OBNAŠANJU MED PREPIROM. NE VEM, ZAKAJ, AMPAK TAKRAT SLABO SLIŠIM IN NI MI DO SODELOVANJA. NAREDITE, KAR MISLITE, DA JE POTREBNO, TODA POGOVORIMO SE KASNEJE, V MIRU.

NE PRIDIGAJTE MI! PRESENEČENI BI BILI, ČE BI VEDELI, KAKO DOBRO VEM, KAJ JE PRAV IN KAJ NAROBE.

NE PRIDIGAJTE MI KAR NAPREJ, SICER SE BOM MORAL NAREDITI GLUHEGA.

NE PRECENJUJTE ME. ČE ME JE STRAH POSLEDIC, SE UTEGNEM TUDI ZLAGATI.

NE POZABITE, DA RAD EKSPERIMENTIRAM. TAKO SE UČIM, PA VAS PROSIM, DA STE POTRPEŽLJIVI.

NE VARUJTE ME PRED POSLEDICAMI. NA IZKUŠNJAH SE UČIM.

NE BODITE PREVEČ POZORNI, KADAR SEM LAŽJE BOLAN. LAHKO BI ZAČEL UŽIVATI V BOLEZNI, ČE BI ZAČUTIL, DA MI POSVEČATE PREVEČ POZORNOSTI.

NE ZAVRAČAJTE ME, KO ŽELIM ODGOVORE NA SVOJA VPRAŠANJA. SICER BOM MORAL SPRAŠEVATI IN POISKATI INFORMACIJE DRUGJE.

NE GOVORITE MI, DA STE IDEALNI IN NEZMOTLJIVI. S TAKŠNIMI JE TAKO TEŽKO ŽIVETI.

NE SKRBITE, ČE PREŽIVIMO MALO ČASA SKUPAJ. VAŽNO JE, KAKO GA PREŽIVIMO.

NIKAR NAJ MOJE BOJAZNI NE POSTANEJO VAŠA TESNOBA. ŠE BOLJ BOM PRESTRAŠEN. POKAŽITE MI, DA STE HRABRI.

NE POZABITE, DA NE MOREM ODRASTI BREZ RAZUMEVANJA IN PODPORE; GRAJA MI NIKOLI NE UIDE, ZASLUŽENA POHVALA PA.

BODITE MOJI PRIJATELJI, PA BOM TUDI JAZ VAŠ. UČITE ME Z ZGLEDOM, NE PA S KRITIKO.

IN POLEG VSEGA, ZELO VAS IMAM RAD, IMEJTE TUDI VI MENE !!!

Mag. Franc Rozman, ravnatelj Gimnazije Kranj

Priloge: (zbral Metod Čufar, prof.)

- O vzgoji otrok
- Nekaj modelov vzgoje
- Postavimo meje za boljše odnose
- Nekaj nasvetov za boljše učenje

O vzgoji otrok

Nepriemerna vzgoja otrok je znatno pripomogla k temu, da so trendi v naši družbi, našeti v temi Kje smo, taki, kakršni so, zato bi morali temu dejavniku, pri ustvarjanju boljše človeške skupnosti, posvetiti precej več pozornosti, kot smo jo zadnje čase.

Ker večina staršev ne utegne brati knjig in druge literature o tako zahtevni nalogi, kot je vzgoja otrok, bom predstavil nekaj misli iz tovrstne literature in izkušenj pridobljenih z delom z mladimi in njihovimi starši. V veliko pomoč so tudi stanja širšega zavedanja, v katerih je mogoče dobiti širši vpogled v otrokovo osebnost.

V tej temi se ne bo mogoče izogniti pojmu duša, kot izvoru in nosilki človekove zavesti. Na začetku življenja smo preveč vezani na ta naš izvor, aspekt življenja, da bi ga lahko enostavno prezrli.

Tu je še problem človekovih možganov, katerih geni se ne razlikujejo bistveno od genov šimpanzovih. Da jih imamo že ko se rodimo, občutno zmogljivejše od te živalske vrste, je zasluga duše, ki jih že med nosečnostjo preko določenih orodij oblikuje v precej kompleksnejšo strukturo, kot so šimpanzovi.

Izhajali bomo tudi iz tega, da za zavest čas ne obstaja, torej ne pozna začetka in konca, rojstva in smrti, pozna samo preoblikovanje, kot ugotavlja tudi Simon Gregorčič v pesmi Človeka nikar. Lahko bi jo primerjali s kepo plastelina, od katere odtrgamo kos in iz njega nekaj oblikujemo. Z vstrajnim delom v mnogih življenjih oblikujemo vedno bolj prefinjen, izpopolnjen "izdelek". Uvedli bomo pojem duše kot nosilke te zavesti, ki končno omogoča tudi, da se naše življenjske izkušnje po smrti ne izgubijo in da je vsako naslednje življenje te zavesti bolj izpopolnjeno, pestrejše, bogatejše.

Obstajajo utemeljeni razlogi zakaj se vsega tega ne spomnimo, kaj več o njih v kakšni drugi temi.

Glede na različnost značajev otrok in njihovih življenjskih nalog, je težko dati nasvete, ki bi veljali za vse otroke. Zapisani so predvsem splošni nasveti, ki veljajo za večino otrok.

Ker je precej resnice v pregovoru: Kar se Janezek nauči, to Janez zna, se moramo zavedati, kako pomembno popotnico za življenje damo otroku v prvem obdobju njegovega življenja. To se ne nanaša samo na znanje, za to je pozneje še dovolj časa, ampak predvsem na vedenje, samozavest, ustvarjalnost, občutek varnosti, sprejetosti, socialnost in še kaj. Otrok poleg sebe potrebuje nekoga, ki mu je dober vzgled in se z njim ukvarja, ga uvaja v življenje. Zaradi prezaposlenosti staršev pa je vse prevečkrat prepuščen sam sebi in raznim tehničnim "prijateljem". Posledice so sebičnost, neprilagodljivost, neustvarjalnost, nesocialnost.

Pri tem so najhujše doživete travme, ki potlačene na nezavedno raven pozneje delujejo tudi na odraslega človeka, ta pa potem zaradi njih ne razume niti sebe niti svojega okolja.

Udariti otroka, ko se rodi, da bi zajokal, je eden največjih nesmislov, kar so jih nekoč počeli, s posledicami, ki jih je težko predvideti. Verjetno tega zdaj ne počnejo več, vsekakor pa živi še veliko ljudi, za katere je bila to prva življenjska izkušnja ob prihodu na ta svet.

Kdor je v regresijah obujal spomine nazaj vse do rojstva ve, kako neprijeten dogodek je rojstvo za otroka, skoraj šok, zato bi morali prvim trenutkom življenja otroka posvetiti dovolj pozornosti. Če tega ni v stanju narediti mama zaradi težavnejšega poroda, bi to moral narediti kdo drug, sicer posledice lahko ostanejo za celo življenje.

Veliko boleznih pri otrocih in pozneje pri odraslih je posledica neprimerne vzgoje oziroma neprimerne odnosa do njih v tako kritičnem obdobju, kot je začetek otroštva.

Prve napake delamo navadno že v komuniciranju z dojenčki in tudi pozneje v njihovem otroštvu. Ni smiselno "pogovarjati" se z dojenčkom kot z nebogljenim bitjem. Lahko se "pogovarjamo" z njim o čemerkoli, njegova zavest oziroma duša, ki nas sliši, vse razume, ker je praviloma celo naprednejša od nas staršev, smiselno je govoriti otroku spodbudne besede. Ne smemo pa od otroka kot osebe pričakovati ali celo zahtevati več, kot je za njegovo starost primerno. Nimajo še dovolj razvitih možganov, besednega zaklada, organov za govor, zato nam ne morejo še z besedami izraziti svojih misli. Prav zanimivo jih je pa poslušati, kako v komuniciranju na ravni zavesti, delijo nasvete svojim staršem.

Dokler se ne bomo naučili komuniciranja na ravni zavesti, bo besedna komunikacija z dojenčki morala potekati samo v eno smer.

Ko se otrok rodi, njegova duša že ima neki značaj, mentaliteto, osebnost, ki je posledica izkušenj iz vseh njenih prejšnjih življenj, pa tudi namena, naloge, zaradi katere je bila ustvarjena. Ta narava duše, ki je izvor, začetek otrokovega zavedanja, ima svoj vpliv na otrokovo ravnanje in odzive. Z odraščanjem otrok razvija svojo osebnost, zavest, vpliv duše pa postaja vedno manjši. Seveda obstajajo izjeme, posledica je lahko npr. razdvojena osebnost, bipolarnost, vendar je tega tako malo, da ne moremo govoriti o tem kot o splošnem pojavu.

Druga zgodba je starost, ko začnemo slutiti, da se bomo kot zavest vrnili tja, od koder izhaja tisti del nas, ki nam omogoča zavedanje, življenje v pravem smislu. Einstein je to svojo ugotovitev napisal kar nad kamin v svoji hiši. (Tema A. Einstein na teh straneh).

Mogoče bo za koga ta vpliv moteč, vendar moramo vedeti, da so možgani na začetku le računalnik, ki ni brez ustreznega programja v stanju nič narediti, morajo pa biti takoj ob začetku življenja v stanju upravljati vsaj osnovne življenjske procese. To osnovno programje dobijo od duše in še marsikaj, kar nas dela drugačne od živali, zato otrok oziroma njegova zavest ob rojstvu nikakor ni nepopisan list papirja. Če bi bilo tako, bi si bili vsi otroci v eni družini po značaju zelo podobni, ker živijo v istem okolju in imajo podobno vzgojo. Vemo pa, da so razlike lahko zelo velike celo med dvojčki.

Raziskave genetskega zapisa kažejo, da genov za značaj ni. Nekatere značajске poteze, za katere se misli, da so prirojene, otrok pridobi od staršev in drugih prednikov v otroštvu v obliki vedenjskih, življenjskih vzorcev.

Kakšna osebnost bo nekdo in kakšno bo njegovo življenje je torej odvisno od veliko dejavnikov, ki vplivajo nanj. Vseh dejavnikov in njihovih medsebojnih vplivov je preveč, da bi bili lahko obdelani v tej temi, o tem je napisanih kar nekaj knjig, je pa smiselno nekaj truda vložiti v raziskave tega dela našega življenja, ker je to včasih edini način, da vzamemo svoje življenje sami v svoje roke in to potem omogočimo tudi svojim otrokom.

Zavedati se moramo tudi, da pride večina duš na ta svet iz veliko bolj prijaznega, subtilnega in svobodnega sveta in se morajo na realnost omejitev in relativno grobost tega sveta še privaditi. To moramo imeti v mislih, ko smo poleg majhnih otrok

Nekoliko starejšim dušam, kot pravimo tistim, ki imajo za sabo že veliko življenj, navadno ni težko, ker vedo, kam so prišle in so s svojo zavestjo prinesle s seboj tudi izkušnje iz prejšnjih življenj. Navadno je težje z mlajšimi dušami in tudi delo z njimi, ker jim nič ni prav, na omejitve in tegobe tega sveta se morajo šele privaditi. Take duše, otroke, navadno opredelimo kot težje vodljive, prilagodljive otroke. Vzgoja takih otrok je težja naloga in zahteva precej pedagoškega znanja in potrpljenja. Kot starši so za take otroke primernejši tisti, ki imajo veliko življenjskih izkušenj in posledično več življenjske modrosti.

Ne smemo pa težavnega otroka takoj opredeliti kot mlado, neizkušeno dušo. Bolj težavno obnašanje je lahko posledica napak, ki smo jih delali že od rojstva naprej, lahko nam je tako obnašanje tudi spotencirano ogledalo in nas s svojim vedenjem opozarja na naše napake. Vzrok je lahko tudi, da imamo do njega neporavnane tako imenovane karmične račune, dolgove. Odnos do takega otroka oziroma vzgoja nista v vseh navedenih primerih enaka, zato bi bilo prav, da se ugotovi vzrok za tako obnašanje in ustrezno prilagoditi vzgojo in odnos do njega. Ena od možnosti za to je stanje širšega zavedanja.

Po rojstvu začne otrok zaznavati dogajanje v svojem okolju. Kako ga dojema, je zelo odvisno od stanja zavesti njegove duše. Dokler okvirno ne spoznamo narave otrokove duše in pozneje osebnosti, moramo z njim ravnati kot z dušo, ki je prišla na ta svet iz veliko bolj prijaznega in čutnega sveta in previdno ali celo s strahom zaznava, kaj se okrog njega dogaja.

Otrok mora začeti razvijati in se naučiti samostojno uporabljati svoje možgane že v prvih tednih svojega življenja. Veliko zamudimo, če pustimo otroka v košu, da ure in dneve lahko gleda samo strop. Če začne jokati, to navadno ne pomeni, da je z njim nekaj narobe, ampak da mu je dolgčas in bi se rad učil, spoznaval okolje, zaznaval spremembe in s tem aktiviral svoje možgane. Nekateri pravijo: tri dni bo jokal, potem se bo pa umiril. Tri dni bo jokal, potem bo pa nekaj v njem umrlo, najmanj želja po raziskovanju in s tem razvijanju ustvarjalnosti.

Porodniški dopust je namenjen ukvarjanju z otrokom, ne pa opraviлом, za katera prej ni bilo časa. Veliko se da narediti po stanovanju tudi z eno roko, ko imamo v drugi roki otroka in ga odložimo samo, ko potrebujemo za delo obe roki. Nekoč so babice to vedele in nekatere tako tudi ravnale.

Ukvarjanje z majhnim otrokom z nesebičnimi nameni je dolgoročna investicija, ki se nam vsekakor enkrat povrne.

Nekaj znanih stvari, ki jih je dobro vedeti:

Naslednje pisanje je povzeto po knjigi **Cutting Lose** (Prenesti izgubo), ameriškega psihologa dr. Howarda M. Halperna, temelji pa na mnogih znanstvenih raziskavah o vplivu vzgoje v otroštvu na poznejše življenje.

"Nisem dovolj sposoben, da se sam znajdem."

To prepričanje se pojavlja zgodaj v življenju, deluje navadno podzavestno in lahko iz svojega skrivališča v podzavesti usmerja naše življenje. Čustvena moč tega mogoče podzavestnega prepričanja je lahko znatno večja od moči praktičnih razlogov in prepričanj, ki razumsko in logično nakazujejo, da ni tako. To prepričanje navadno podpira še naša podzavestna želja po pripadnosti, privrženosti. (Ki sicer ima svoj smisel, toda v drugačni obliki, moja pripomba).

Prepričanje nisem dovolj sposoben, da se sam znajdem lažje razumemo, če se vrnemo v zgodnje otroštvo. Ko se rodimo, ne moremo sami narediti nobenih opravil za svoje preživetje in dobro počutje. Popolnoma smo odvisni od nekoga, navadno od mame, ki nam je omogočala predvsem tri stvari: (V knjigi piše tri iluzije, razlaga tega pa bi bila nekoliko preobsežna za ta prispevek).

- poskrbi za vse, kar rabimo za preživetje,
- daje nam občutek, da smo v varnem okolju,
- skupaj s to za nas močno osebo nam daje občutek moči.

To so stvari, ki se jim v otroštvu in pogosto tudi pozneje težko odpovemo, kljub naši želji, da postanemo samostojni.

Dober stik in odnos s starši je po rojstvu za otroka zelo pomemben, ker mu daje občutek varnosti. (Strah je eno najbolj destruktivnih čustev, pridobljenega v zgodnjem otroštvu se težko znebimo.) Pomanjkanje občutka varnosti v zgodnjem otroštvu je pogost vzrok za pomanjkanje samozavesti in strah tudi pozneje kot odrasle osebe in tak človek potem išče svojo varnost pri drugih osebah, praktično nikoli ne postane samostojen.

Pri starosti okrog leta in pol nastopi drugo obdobje, od katerega je tudi zelo odvisno, koliko bo nek človek pozneje samozavestna in samostojna oseba.

Ko otrok shodi in spregovori, nastopi dolgo in včasih težko obdobje vzgoje in navajanja na samostojno življenje. Dobro uvajanje v samostojnost daje otroku podporo in samozavest, uči ga, da se lahko samostojno spusti v določene podvige, uči ga, da svet ni samo zlonameren in nevaren in da lahko vzpostavi varne odnose tudi z ljudmi izven družinskega kroga.

Mame, ki zelo dobro reagirajo v obdobju otrokove popolne odvisnosti od staršev, mogoče zaradi svoje potrebo po tesni povezavi z otrokom, pogosto odpovejo v obdobju, ko se začne pripravljati otroka na samostojnost. Nепrestano "visijo" nad otrokom, ovirajo težnjo otroka po osamosvajanju, z izgovorom, da se bojijo, nevarnosti, ki bi jim bil otrok lahko izpostavljen in užaljeno gledajo na vse večjo samostojnost otroka kot na ignoriranje nje.

Mamina pripravljenost da pomaga otroku pri osamosvajanju in da se otrok vseeno počuti varnega in se vrača k njej ko jo potrebuje, je odločilna za razvoj otrokove samostojnosti. Tu pa pogosto nastopijo težave. Mama pogosto nekje v sebi čuti potrebo, da se drži otroka oziroma otroka pri sebi, otrok se pa težko odpove trem že navedenim ugodnostim: občutku moči, varnosti in da vse kar rabi dobi, ne da bi za to kaj naredil.

Zdaj pride na vrsto vloga očeta.

Citat iz navedene knjige:

"V tej situaciji mora oče prijeti otroka za roko, se sprehoditi z njim po svetu, pokazati mu vse, kar ga lahko razveseljuje in osreči, poučiti ga, kako se spopasti s težavami, opogumljati ga in mu dajati znanje in občutek, da se lahko sam znajde. Oče je na razpolago otroku in mami, ki je morda vznemirjena, ker se počuti ogroženo, v tem obdobju osamosvajanja otroka. Oče naj bi torej v tem obdobju pomagal otroku, da se osamosvoji, mami pa, da se reši prevelike navezanosti na otroka.

Te vloge pa veliko očetov ne opravlja dobro. Celó ko se otrok obrne k očetu za pomoč, ga nekateri zavrnejo in pošljejo k mami, kot, da je otrok samo mamina skrb. Tako ravnanje navede

otroka na stališče, ki ostane najmanj v podzavesti tudi pozneje v življenju, da je mama edini človek, na katerega se lahko obrne."

(V knjigi so navedene znanstvene raziskave, ki to potrjujejo).

Tako Howard M. Halpern že leta 1977. Tudi pri nas so v zadnjem času v pedagoškem učenju trendi, da večjo vlogo pri vzgoji otrok prevzamejo očetje, mame pa naj se naučijo otokom pustiti svojo pot. Glede na to, da ženske v naši družbi prevzemajo vedno več zahtevnejših in odgovornejših del in položajev, moški se pa umikamo bolj v ozadje, je v tem pogledu pričakovati za samostojnost otrok primernejšo vzgojo.

Za normalen razvoj otroka moramo upoštevati vsaj štiri pravila:

Otroka moramo ceniti, razumeti, spoštovati, imeti mora občutek varnosti.

Tudi kazni ne smejo vsebovati nič takega, kar bi kršilo navedeno. Kakšne so posledice odstopanja od tega, veliko piše v knjigah o vzgoji otrok, ena od takih je knjiga Ursule Markham **Travme iz otroštva**. Po mojih izkušnjah iz regresij pusti največ posledic kaznovanje po krivici, kaznovanje zaradi stvari, zaradi katerih drugi otroci ne bi bili kaznovani, če prepustimo otroka samega sebi, ko potrebuje pomoč, če ga prepričujemo, kako nima prav, če misli drugače kot starši.

Mogoče je komunicirati z dušo otroka že med nosečnostjo. Na vprašanja, kaj bi duše sporočile, priporočile staršem, so najpogostejši odgovori: ne me preveč omejevati, ne mi vsiljevati svojih pogledov in stališč, ne me kaznovati, če naredim kaj narobe iz nevednosti ali po nesreči. Drugi nasveti duše so navadno specifični za določene starše in okolje, v katerem bo otrok živel. Spomnil bom, da je zavest duše otrok praviloma naprednejša od staršev, evolucija gre samo naprej in le izjemoma pri kateri od duš kdaj za kak korak nazaj, zato ne pretiravajmo z učenjem naših resnic. Prepogosto stvari, ki jih ne razumemo, ocenimo za napačne.

Otrok ne smemo kaznovati, če naredijo škodo po nesreči ali iz nevednosti. Da ne kaznujemo odraslih v primeru, ko naredimo škodo po nesreči, se nam zdi samo po sebi razumljivo. Izgovor, da otroka kaznujemo zato, da bo vnaprej bolj pazljiv, ni smiseln, saj ga dovolj prizadene že, ko vidi, kaj je naredil. Tistih, ki jih to ne prizadene ali celo namerno naredijo škodo, pa tudi kazni ne bo izučila. V takih primerih si moramo postaviti vprašanje, zakaj je otrokovo obnašanje tako in odgovoru primerno ravnati.

Refleksno kaznovanje otrok primerih, ko nekaj naredijo narobe, bolj kaže na podzavestno potrebo po sproščanju jeze na nekoga ali nekaj, na potrebo po dokazovanju svoje moči, po dokazovanju svoje prevlade nad nekom. Tako ravnanje kaže na pomanjkanje samozavesti tistih, ki to počnejo. To svojo težavo bi morali reševati na drugačen način, kot je dokazovanje svoje nadmoči nad otrokom.

Tudi ko otrok spregovori in še naprej v vsem otroštvu moramo biti previdni na kakšni ravni z njim komuniciramo. Otroci razumejo in vedo veliko več, kot jim njihov besedni zaklad in razvitost možganov omogočata da izrazijo z besedami. Verjetno se bo večina še spomnila svojega otroštva, ko smo vedeli in razumeli veliko več, kot so nam pripisovali odrasli, zato ne ponavljajmo njihovih napak.

Ena večjih napak je tudi, da se otroku ob njegovem govorjenju in početju smejemo. To razume kot posmehovanje njegovim nesposobnostim in večino otrok to nemalo prizadene. Otrokova zavest je v izhodišču praviloma naprednejša od naše in s tem, ko se posmehujemo njemu, se

---

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007 – 2013, razvojne prioritete: Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja; prednostne usmeritve: izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja.

mogoče posmehujemo sebi. Izkušnje kažejo, da to lahko občutljivemu otroku pusti posledice za vse življenje. Nadarjenemu otroku tako lahko tudi zatremo ustvarjalnost.

Previdni moramo biti tudi, ko svojemu otroku dajemo za vzgled druge otroke ali odrasle. Če tak otrok zmore veliko več kot naš, se lahko zgodi, da bo naš zasovražil njih in sebe.

Ko se otrok začne zavedati, da je osebnost, okrog petega leta starosti, ne sprejema več vsega, kar rečejo starši, kot dejstvo, ampak začne uveljavljati svoj prav, svoja stališča oziroma zahteva pojasnila. Največja napaka, ki jo nekateri starši naredijo v tem primeru, je, da rečejo otroku: "ne odgovarjaj". Otroci to razumejo tako, kot da bi jim rekli: "Tudi če imaš prav, nimaš prav, ker si otrok, jaz imam prav, tudi če nimam prav, ker sem odrasel."

Če nam nasprotuje, ga moramo poslušati, predstaviti in utemeljiti svoja dejstva, če jih imamo, če jih nimamo, pa priznajmo, da smo se zmotili. Če vztrajamo pri svoji očitni zmoti z namenom, da bi kot odrasli ohranili avtoriteto, bomo dosegli ravno nasprotno, izgubili bomo avtoriteto, ker bo otrok dvomil o nas, tudi ko bomo imeli prav. Če zgubljam potrpljenje, je bolje reči, da nimamo časa za razlage, kot da rečemo ali naredimo kaj neprimernega.

Dejstvo, da smo jih mi spravili na ta svet, ne more biti razlog za njihov neenakopraven položaj.

Ne pozabimo, da je v otroku duša, ki je praviloma naprednejša od naše, zato razmislimo preden zanikamo njihova stališča. Drugi razlog za razmislek je, da so otroci tudi naše ogledalo. Če ne prenesemo njihovega načina komuniciranja, to lahko pomeni, da pravzaprav ne prenesemo svojega.

Otrok pobere veliko vedenjskih vzorcev v družini in v svojem okolju. Če eden od staršev z izsiljevanjem dosega svoje, ga bo otrok verjetno začel posnemati. Ne bo kaj dosti pomagalo prepričevanje, da kot otrok tega ne sme.

Tisti "pridni" otroci, ki vedno ubogajo, bodo verjetno taki tudi vse življenje. Vedno bodo ubogali druge, kar je pa slabo izhodišče za življenje in jim tega ne moremo šteti kot vrednoto. Kako se prenašajo vzorci, razmere v družini, neprijetni dogodki na otroka in kakšne posledice ima to za njegovo življenje, je v literaturi te vrste obširno obdelano. Poučna misel, ki se nanaša na napisano:

Če smo poleg otrok, je naša glavna dolžnost, da se lepo vedemo.

Dostojevski

Naloga in dolžnost otrok kot naših sopotnikov v šoli življenja je tudi opozarjati starše na njihove napake. Ker to težko dosežejo z besedami, ker se še ne znajo dovolj prepričljivo izražati, poskušajo to doseči s svojim vedenjem. Nekateri starši se poskušajo od otrok česa naučiti, otroci nekaterih, za vzgojo manj dojemljivih staršev, pa označeni za bolj problematične otroke, za poskuse te vrste plačujejo visoko ceno. Misel, ki se na to navezuje:

Veliko otrok ima starše, ki jih je težko vzgajati.

Mark Twain

In še ugotovitev znanca, ki je to priložnost že zamudil:

Škoda, da starši ne vedo, da imajo otroke zato, da se od njih učijo.

Življenjske okoliščine nam v veliki meri ustvarja naš um, zato ga je zelo pomembno že od otroštva naprej programirati v pozitivnem smislu. Otrok ne smemo prepričevati ali kaznovati tako, da jim zmanjšujemo samozavest, jemljemo voljo in možnosti za ustvarjalnost, vnašamo vanje negativne miselne vzorce.

Druga velika napaka pri kaznovanju je ustrahovanje. Strah človeka hromi in nam, mogoče samo podzavestno, daje občutek nemoči, ogroženosti. Ogrožen človek postane agresiven, zato je strah z vsemi svojimi izpeljankami posredno glavni vzrok za vse zlo na tem svetu.

Poučna zgodba, kako prav lahko pride odsotnost strahu, je primer še ne triletne Lucije, ki se je neko dopoldne izgubila v gozdu. Našli so jo naslednji dan, sedem kilometrov od kraja, kjer se je izgubila. Bila je v dobrem stanju, zgovorna in nič prestrašena. Njen komentar na vprašanje, kako je bilo, je bil, da je bilo ponoči precej temno. Verjetno so jo "pozabili" naučiti, da je v temi bav bav.

Otroke sicer moramo učiti in opozarjati na nevarnosti, ne smemo pa jim vcepljati strahov, še posebno tistih, ki jih ni.

Vzgoja otrok naj bi bila taka, da pripravlja otroke na življenje. Ker nihče ne bo mogel imeti v življenju vsega, kar hoče, moramo otroke na to pripravljati.

Nevzgojno je in slabo izhodišče za življenje, če otroku v vsem ustrezemo in dobi vse, kar hoče. Ne pozabimo:

Kdor ima svoje otroke rad, jim kdaj reče tudi NE.

in še:

Če otroku dovolimo vse, kar hoče, ga najbolj zanesljivo spravljamo v nesrečo.

J. J. Rousseau

Kupovati otroku igrače zato, da se bo z njimi zamotil in bomo imeli mir pred njim, je velika napaka. Z majhnim otrokom se moramo ukvarjati, sicer se nam bo odtujil in če prej ne, od pubertete naprej ne bomo imeli nanj nobenega vpliva več. Kdor v otroštvu ne pridobi vsaj nekaj delovnih navad, jih bodo težko pozneje v življenju. Po drugi strani pa so razvajeni otroci pogosto velik problem v svojem okolju. prevelika popustljivost je pogosto vzrok za njihovo nasilnost.

Poučen primer te vrste mi je povedal znanec. Sina je zaposlil v svoji d.o.o. Moral je vstajati ob šestih in delati po osem ur, kar je bil zanj tako velik napor, da se je odločil, da on v službo ne bo hodil in je ostal kar doma. Če ga je kdo budil ob devetih, se je jezil, zakaj ga tako zgodaj budijo. Hkrati se pa ta mladi mož pritožuje, kako mladina danes nima prihodnosti.

Materialnemu standardu duša, ki si izbira starše, ne pripisuje kaj dosti pomena, pomembnejša je primerna vzgoja in okolje, v katerem bo otrok odraščal. To se kaže tudi v tem, da revnim družinam pogosto "Bog da" veliko otrok, po drugi strani pa nekateri pari, ki bi otroku lahko zagotovili materialno udobno otroštvo, ostajajo brez otrok.

Dobro je prebrati knjigo **Razvajenost, rak sodobne vzgoje**. Avtor Bogdan Žorž ima veliko izkušenj, pridobljenimi pri delu z bolj problematičnimi otroki. Pravi, da tri četrt težav otrok izvira iz njihove razvajenosti.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007 – 2013, razvojne prioritete: Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja; prednostne usmeritve: izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja.

Neprimerna, pogosto neodgovorna vzgoja otrok, brez postavljanja meja, je eden od pglavitnih razlogov zato, da je velik del mladine zdaj brez dovolj jasnih vizij o svoji prihodnosti in brez dovolj jasne predstave o odgovornostih, ki jih prinaša življenje. Po vedenju otrok sodeč se razmere na tem področju slabšajo. Kot starši bi se morali zavedati, da bo za marsikoga zaradi take vzgoje, breme življenja enkrat postalo pretežko.

Res pa je otroke včasih težko motivirati za učenje, ker bolj kot obljube o boljši prihodnosti cenijo to, kar dobijo takoj, pa čeprav je to le sladoleđ. Kot da bi se dosledno držali znamenite misli: "Živi ta trenutek."

Motiviranje naj bi se začelo zelo zgodaj, ko je v otroku še prisotna radovednost, spodbujamo raziskovalnega duha, ustvarjalnost pri igranju z igračami, mu ovrednotimo pomen znanja in vsak njegov dosežek.

Naslednja anekdota zveni sicer kot šala, lahko bi se pa ob njej tudi zamislili:

Učitelj ne preveč uspešnemu učencu:

"V tvojih letih je Aleksander Makedonski osvojil pol sveta!"
"Že res, toda njegov učitelj je bil Aristotel."

Posebno pozornost si zaslužijo tudi nadpovprečno nadarjeni otroci. Lahko bi jih razdelili v dve skupini: tiste, ki se pridno učijo in dosegajo dobre uspehe, in tiste, ki jim ni toliko do učenja in so navadno precej svojeglavi.

Za uspeh v življenju sta samozavest in ustvarjalnost vsaj toliko pomembna kot znanje. Če otrok, ko bo odrasel, ne bo ustvarjalen, bo svoje znanje slabo izkoristil, če pa ne bo dovolj samozavesten, bodo imeli od njegovega znanja korist predvsem drugi. Na kaj bi morali biti pozorni pri nadpovprečno nadarjenih otrocih, navaja R. Steiner, pristop se uporablja v Valdorfskih šolah.

O tem, katere za življenje pomembne stvari "pridni", beri ubogljivi otroci zamujajo, bi se dalo še veliko napisati.

Kako pomembni za uspešnost sta samozavest in ustvarjalnost, kaže tudi dejstvo, da so bili nekateri veliki, zelo ustvarjalni ljudje praviloma le povprečni učenci. Izumitelja Thomas A. Edison in Henry Ford nista končala niti osemletke, Bill Gates pa ni dokončal univerze.

Zelo poučna je zgodba o Ostržku, ni brez razloga obvezno branje v osnovnih šolah. Kdor razume njen nauk, bo razumel tudi željo tistih otrok, ki dajo prednost nabiranju življenjskih izkušenj pred znanjem. Manj bomo imeli težav z vzgojo in bolj bo tak otrok pripravljen na življenje.

Otroci z visoko razvito zavestjo imajo lahko težave z učitelji in profesorji, lahko pa tudi s katerim od staršev z manj razvito zavestjo, ker učitelji ali starši podzavestno zaznavajo, da so učenci "pametnejši" od njih. S tem dejstvom se nekateri ne morejo sprijazniti in takim otrokom ob vsaki priložnosti dokazujejo, kako nesposobni so. Če ima otrok težave te vrste, mu je navadno lahko pojasniti, v čem je težava in kako naj se v takih primerih vede.

Po drugi strani se pa tudi učenci prevečkrat sklicujejo na to, da jih ima učitelj "na piki", ko opravičujejo svoj neuspeh, vzrok pa je premalo učenja, bolj negativna kot pozitivna miselnost, odpor do nekega predmeta in še kaj bi se našlo.

Strinjam se z dr. Gerlinde Oertner, ki pravi, da je vzgoja otrok zahtevno opravilo in da ima malo staršev za to potrebno znanje. Po dvajsetih letih dela s težavnimi otroki je napisala dve knjigi, ki sta lahko v veliko pomoč staršem pri vzgoji otrok z nekaterimi težavami:

Pravljice, ki so otrokom v pomoč - za otroke, stare 3 do 6 let, obravnava težave:

Kadar otrok noče v posteljo, kadar ima otrok grde sanje, če se otrok boji psov, če se otrok boji zobozdravnika, če otrok zapravlja čas, če otrok ne pozna reda, če otrok laže, če otrok preklinja, če otrok ne uboga, če otrok grize nohte, če otrok moči posteljo, če otrok jeclja, če otrok noče jesti, če otrok noče v vrtec, če otrok moti pouk, če se otroku posmehujejo, če je otrok napadalen, če se otrok prepira, kako otroka navaditi varovati okolje, če se otrok sreča s smrtjo.

Nove pravljice, ki so otrokom v pomoč - za otroke od 6 do 10 let, ta obravnava težave:

Prava mera pri gledanju TV, prizadet sošolec, mednacionalna nestrpnost, agresivno vedenje, varčevanje in denarne težave, kadar starši odpotujejo, strah pred bolnišnico, proti negotovosti in socialnim zavoram, kako prenašati razočaranja in poraze, spolna vzgoja, če se starši prepirajo, ločeni starši.

Knjiga **Devet stopnic** opisuje pripravo duše na življenje na Zemlji. Je pa vsebina mogoče nekoliko zastarela, zdaj so drugačni časi in duše se tudi drugače pripravljajo na življenje na tem svetu.

Avtor uspešnice **Moški so drugačni, ženske tudi**, John Gray je napisal tudi knjigo o vzgoji otrok **Otroci so iz nebes**.

Uporabna knjiga je **Otroci so podoba svojih staršev**. Misel iz te knjige:

Otroci se resnično naučijo tistega, kar živijo. Ko odrastejo živijo tisto, česar so se naučili.

Obširen in uporaben priročnik je knjiga **Vzgoja hčera**.

Glede na to, da je ženskam v prihodnosti v družbi namenjena drugačna vloga, kot do zdaj, bi jim morala biti namenjena tudi temu primerna vzgoja.

Dobrih knjig o vzgoji je še veliko, samo po knjižnih policah je potrebno pobrskati.

Dobra izhodišča za vzgojo otrok sta napisala tudi J. J. Rousseau in R. Steiner, nanašajo se predvsem na vzgojo v šolah. Čeprav nasveti niso ravno novejšega datuma, so še vedno aktualni, ker obravnavajo otroka kot to, kar je, in izhajajo iz nalog, ki jih imamo v življenju. Te naše življenjske naloge se pa v zadnjem času niso bistveno spremenile. Posledica upoštevanja njunih nasvetov bi sicer bilo nekoliko manj znanja, po drugi strani pa tudi občutno manj agresivnosti in nasilja v družbi.

Nekje sem prebral zanimiv nasvet:

Vzgjati otroke sploh ni težko. Zamisliti si moramo, da niso naši, kako bi morali biti vzgojeni sosedomi, pa vsi dobro vemo.

Bing Crosby

Na forumu **starši staršem** se je neka mama pritoževala nad svojo hčerjo, iz napisanega je bilo razvidno, da je tudi sama delala napake. Nekdo ji je dobro odgovoril:

"Nabavila si otroke, nisi pa prebrala navodil za uporabo."

Od velikega književnika si bom sposodil zgodbico, vredno razmišljanja:

DEDEK IN VNUČEK

Ded se je zelo postaral. Noge ga niso več nosile, oči komaj še videle in ušesa slabo slišala. Tudi zob skoraj ni imel več, kar je jedel, mu je padalo iz ust. Zato ga snaha in sin nista hotela več pri mizi za kosilo, kositi je moral v kotu za pečjo.

Nekoč so mu prinesli v skodelici kosilo. Ko jo je hotel dvigniti, mu je padla iz rok in se razbila. Snaha ga je začela zmerjati, očitala mu je, da dela samo škodo in da bo odslej jedel iz lesene sklede.

Nekoč sta sedela mož in žena doma in opazovala sinka, ki je nekaj delal iz kosa deske.

Oče ga je vprašal:

"Kaj delaš, sinko?"

"Leseno skledo delam, očka, da bom dajal mami in tebi jesti iz nje, ko bosta stara."

Tolstoj

NASVETI OTROKA STARŠEM:

Kot jih vidi duša, dejanski odziv otroka lahko precej odstopa, ker nanj bolj ali manj vpliva ego in zavest otroka.

NE razvajajte me, dobro vem, da ne morem imeti vsega, kar želim. Samo preizkušam vas.

NE bojte se biti strogi. To mi je všeč. Takoj vem, kaj smem in česa ne.

NE bodite grobi z mano, sicer bom mislil, da se samo s silo kaj doseže. Rad bom upošteval nasvet.

NE bodite nedosledni. Zaradi tega sem negotov in se izogibam vsaki obveznosti.

NE nasedajte mojemu izzivanju, kadar govorim in delam vse samo zato, da vas razžalostim. Na ta način bi lahko dosegel kakšno "zmago".

NE bodite preveč žalostni, kadar vam rečem, da vas sovražim. Ne mislim resno, samo želim, da bi vam bilo žal zaradi tistega, kar ste mi naredili.

NE podcenjujte me. Zaradi tega bom igral "velikega šefa".

NE delajte stvari, ki jih lahko opravi sam. Zaradi tega se počutim kot dojenček, utegnil pa bi vas imeti za svoje služabnike.

NAJ moje razvade NE pritegnejo vaše pozornosti. To me samo vzpodbuja, da nadaljujem z njimi.

NE opozarjajte me pred drugimi. Bolj pazljiv bom, če se boste z menoj pogovorili na štiri oči.

NE razpravljajte o mojem obnašanju med preprirom. Ne vem zakaj, ampak takrat slabo slišim in ni mi do sodelovanja. Naredite, kar mislite, da je potrebno, toda pogovorimo se kasneje, v miru.

NE pridigajte mi! Bili bi presenečeni, če bi vedeli, kako dobro vem, kaj je prav in kaj narobe.

NE dajajte mi občutka, da so moje napake grehi. Moram se naučiti delati napake, ne da bi pri tem občutil krivdo.

NE pridigajte mi kar naprej, sicer se bom moral narediti gluhega.
NE zahtevajte pojasnil za moje obnašanje. Včasih res ne vem, zakaj sem to storil.
NE precenjajte me. Če me je strah posledic, se utegnem tudi zlagati.
NE pozabite, da rad eksperimentiram. Tako se učim, vas pa prosim, da ste potrpežljivi.
NE varujte me pred posledicami. Na izkušnjah se učim.
Ne bodite preveč pozorni, kadar sem lažje bolan. Lahko bi začel uživati v bolezni, če bi začutil, da mi posvečate več pozornosti.
NE zavračajte me, ko želim odgovore na vprašanja. Sicer bom moral spraševati in poiskati informacije drugje.
NE govorite mi, da ste idealni in nezmotljivi. S takimi je težko živeti.
NE skrbite, če preživimo malo časa skupaj. Važno je, kako ga preživimo.
NIKAR naj moje bojzani ne postanejo vaša tesnoba. Še bolj bom prestrašen. Pokažite mi, da ste hrabri.
NE pozabite, da ne morem odrasti brez veliko razumevanja in podpore; graja mi nikoli ne uide, zaslužena pohvala pa.
BODITE moji prijatelji, pa bom tudi jaz vaš. Učite me z vzgledom, ne s kritiko.
IN poleg vsega, zelo vas imam rad, imejte tudi vi mene . . .

MISLI ŠPANSKEGA BORCA ZA OTROKOVE PRAVICE ARNOLDA ROSCOWSKEGA

Če te tvoj otrok poišče s pogledom - poglej ga!
Če se te tvoj otrok dotakne z rokami - objemi ga!
Če se te tvoj otrok dotakne z ustnicami - poljubi ga!
Če ti tvoj otrok želi nekaj povedati - poslušaj ga!
Če se tvoj otrok počuti neogljene - pomagaj mu!
Če se tvoj otrok počuti osamljenega - spremljaj ga!
Če je tvoj otrok žalosten - potolaži ga!
Če je tvoj otrok v težavah - ohrabri ga!
Če tvoj otrok doživi neuspeh - zaščiti ga!
Če tvoj otrok izgubi zaupanje - poišči mu ga!

Že nekaj časa se rojevajo otroci s posebnimi sposobnostmi. Razumevanje takih otrok in tega, kar so sposobni narediti, skoraj ni mogoče brez poznavanja nekaterih ugotovitev ob fizikalnih eksperimentih zadnjega časa, po katerih je vesolje in vse, kar je v njem neke vrste projekcija zavesti. V eni od radijskih oddaj izobraževalnega programa na radiu ARS so bili predstavljeni taki otroci, v neki oddaji Arsov logos pa tiste ugotovitve fizike, ki pojasnjujejo neobičajne sposobnosti teh otrok. Napaka je pripisati jim, da z njimi nekaj ni v redu, če vidijo in zmorejo stvari, ki jih večina ljudi ne.

Verjetno bo naslednjo misel komu težko sprejeti, njen namen pa je odvrčanje od posesivnega odnosa do otrok:

Vaši otroci niso otroci, so sinovi in hčere življenja, ki hrepeni po samem sebi.

Prišli so skozi vas, ne pa od vas in čeprav so z vami, vam vendar ne pripadajo.

Kahlil Gibran

Tu manjka še celo poglavje o tem, kako otrokom pojasniti, kaj pravzaprav so, del narave, prisotni v njej v več dimenzijah, ali kot pravi Marko Pogačnik:

Otroke bi spet naučil povezati se s celoto življenja, to, kar otrok od vsega začetka pravzaprav je, šele potem bi prišlo na vrsto učenje.

Ni prav prehitro jim pripisati prebujno domišljijo, če govorijo, da vidijo stvari, ki jih mi ne.

Za razumevanje tega področja bi bilo potrebno poznavanje vseh struktur in entitet Zemlje v vseh njenih dimenzijah, kar presega namen te teme. Dosti o tem piše v knjigi Dotik večnosti Ajre Miške. Tudi sicer je v tej knjigi opisanih veliko manj znanih stvari, ki bi jih moral vsak vedeti, vsekakor knjiga vredna branja.

Nekako od petega leta naprej začne otrok postajati osebnost. S tem obdobjem se začne novo, zahtevno poglavje v vzgoji otrok in mladostnikov. V tem obdobju so otroci že sposobni precej intenzivnega učenja, manj obremenjeni z raznimi vzorci starejših in običajno tudi še brez večjih življenjskih težav.

Vedno večji "problem" bodo predstavljali otroci nove dobe z za naše pojme zelo razvito zavestjo in raznimi sposobnostmi, ki bodo naše slabosti težko prenašali, družba jih pa zato označuje kot nesocialne. Predvidena so predavanja tudi na to temo za starše in vzgojitelje takih otrok, namenjena boljšemu razumevanju njihovih pogledov na naš svet.

Postavimo meje za boljše odnose

KAKO POSTAVITI OTROKOM MEJE?

KAJ SO MEJE?

So karkoli, kar označuje omejitev in so BISTVENE za zdrave odnose. Predstavljajo pogoje v katerih smo v določeni situaciji vsi pripravljene sodelovati ali nadaljevati s sodelovanjem. Meje, ki jih lahko imenujemo tudi pogoje, pravila, so pravzaprav tisto kar uporabljamo, da v odnosih z drugimi poskrbimo zase in skušamo v življenju ohraniti nekaj reda in zdrave pameti. Večina odraslih v našem življenju bi lahko, zaradi lažje razlage našega delovanja, razdelili med »PREDPRAŽNIKE« ali med »BULDOŽERJE«

Buldožerji dajejo vtis, videz, da skrbijo zase in za svoje potrebe, vendar pri tem ne upoštevajo potrebe drugih. Morajo zmagovati in se čutijo upravičene, da zmagujejo na račun drugega. Vendar to ni postavljanje meja, kajti, kot bomo kasneje še videli, postavljanje meja upošteva tudi potrebe drugih.

Predpražniki pa delujejo tako kot, da ne bi imeli meja. So ustrežljivi, prijetni in sploh sijajni. So

---

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007 – 2013, razvojne prioritete: Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja; prednostne usmeritve: izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja.

zelo prilagodljivi, vendar na račun svojih potreb. Ker se ne postavijo zase, se izognejo številnim konfliktom, pokažejo se dobre, počutijo se pravične in zaznavajo sebe kot nemočne žrtve. Sicer je tak človek bogato nagrajen za to, da je predpražnik, plačuje pa zelo visoko ceno – IZGUBO SEBE. Takšni vzorci nimajo zveze s postavljanjem meja. Predpražniki velikokrat upajo, da bodo s tem, ko so »dobri«, ljudi spodbudili, da bodo le-ti spoznali njihove potrebe in jim ustregli. OTROCI potrebujejo omejitve, da se počutijo varne in zaščitene. Dokler otroci počnejo tisto kar hočemo, ni težav, smo pravi demokratični starši. Se pa slika mnogokrat obrne, ko ni več vse po naših željah. Lahko gremo v drugo nasprotje, da postavljamo premalo meja. Taki starši zamenjujejo ljubeče vedenje s popustljivostjo. Razlika je v mejah: Ljubeče vedenje jih ima, popustljivost pa ne.

Poznamo starše, ki pravijo, radi imamo svoje otroke, želimo, da so srečni, da imajo stvari, ki jih mi nismo imeli. Nočemo jim postavljati prevelikih meja, da jih ne bi ovirali pri njihovem izražanju in ustvarjalnosti. Zato so popustljivi. Vendar ta isti starši priznavajo, da ob prvih znakih slabega vedenja pobesniijo, ker ne prenesejo tega, da otroci ne cenijo tega, kar so zanje naredili. Če so nas cmeravost, kuhanje mule, izbruhi jeze ali podobno vedenje, pripravili do tega, da smo meje podirali, se premislili glede meja, ki smo jih postavili, je zelo verjetno, da bo takšno ravnanje sčasoma postalo še bolj ekstremno in pretanjeno.

Če v odnosu z otroki nismo srečni, imamo na izbiro le nekaj možnosti:

- lahko se pritožujemo,
- čakamo, da se bodo spremenili,
- ali skušamo njihovo delovanje nadzirati.

KAKO MEJE DELUJEJO?

Povedo svetu in okolici, kdo smo, s čim smo zadovoljni in s čim ne, kaj smo pripravljene storiti, za kaj smo pripravljene sprejeti odgovornost in za kaj ne. Ljudem povedo kdaj, kje ali v kakšnih pogojih smo na voljo oziroma pripravljene kaj storiti. Kot mejo lahko razumemo vse dogovore, pravila, tudi delovni čas itd..

Če piše, da je trgovina odprta od takrat do takrat, je tako kot piše. Če pridemo prepozno ni potrebno nobene razlage, se ne jezimo se na trgovino, kvečjemu nase, ker pač nismo upoštevali postavljenih meja. Zdi se nam samoumevno, da je tako. Pomembno je vedeti to, da trgovina ni zaprta zato, da bi nas kaznovali za zamudo, ni zaprta zato, da bi dobili poduk. Preprosto je zaprta in pika.

Enak odnos se vzpostavlja tudi doma, če postavimo meje, ali če so že postavljene.

Meje omogočajo bolj zdrave odnose, ker ne napadajo, ne sodijo vedenja drugih. Namesto, da otroka zmerjamo, da je len in brezbrizen, ker zamuja ali kaj podobnega, mu s postavljeno mejo povemo jasno, kaj želimo in kaj pričakujemo. S postavljanjem meja ne poskušamo nobenega spreminjati ali nadzirati. Meje pomagajo vsem nam, da prevzamemo odgovornost za svoje izbire. Rezultat ni kazen, pač pa posledica izbire.

Meje nam omogočajo, da ne prevzamemo odgovornosti za občutke ali dejanja drugih.

Meje izključujejo možnost, da bi koga žalili, ga nadvladali ali se norčevali iz njega.

Del odgovornosti za to, da bodo ljudje upoštevali naše meje je, da jim jih povemo. Če hočemo, da v hiši ne bodo kadili, jim povejmo še predno prižgo cigareto, ne pa, da potem kašljamo, kihamo in dajemo znake, da nas to moti. Pri izražanju tega kar želimo povedati bodimo natančni. Če rečemo otroku naj poslušaj glasbo ob primerni jakosti, je to zanj nekaj drugega kot za nas. Če pa mu rečemo, naj poslušaj glasbo s tako jakostjo, da se ne bo slišalo v dnevno sobo, je pa to zelo natančno izražena želja ali meja. Kaj je pozno, dobro, cisto, pospravljeno so pojmi o katerih so predstave, kaj označujejo, zelo različne.

Poznamo pregovor: «Lahko vodiš konja k vodi, ne moreš pa ga prisiliti, da jo pije!»

Lahko sicer vse naredimo prav, pa bomo še vedno razočarani nad potekom dogodkov ali

ravnanjem otrok. Vedeti moramo, da bolj ko otroci odraščajo, bolj se naš vpliv zmanjšuje. To najbolj občutimo v obdobju pubertete. Ali začnemo zategovati vajeti ali pa jih spustimo iz rok. Nič od tega pa otroku ne koristi. Rešitev je v popuščanju, kar pa ne pomeni spustiti vajeti iz rok. To tudi ne pomeni biti nedosleden. Popuščanje pomeni sprejeti, cesar ne moremo nadzirati. Čeprav otroke učimo, kako se pravilno prehranjevati, kaj je zdrava hrana, bi eni lahko živeli samo ob mlečnih napitkih ali podobno. Čeprav otroku priskrbimo kljuko, obešalnike, police, omare, pa zelo hitro ležijo stvari povsod drugje kot pa bi morale. Ne glede na to kako smo temeljiti in kako znamo svoje vrednote posredovati, je našim otrokom malo mar za to, kar je nam tako zelo pomembno. Morda jim bo postalo to pomembno kdaj kasneje v življenju ali pa nikoli.

Otrok ne moremo prisilit, da bi cenili zdravo prehrano, red, točnost, čistočo, učenje, ipd.. Je pa lažje živeti z otrokom, če lahko popustimo.

Kaj to pomeni? Morda bodo zaradi netočnosti zamudili kakšne pomembne dogodke, izgubljali stvari, ker niso redoljubni, dobili negativno, ker imajo slabe učne navade.

Dopustiti, da otrok doživi navedene posledice je za oblikovanje njegovega vedenja veliko učinkoviteje od vseh naših poskusov poduka ali nadzora. Seveda se bodo pogosto slabo odločali, še zlasti, če smo jih stalno spremljali, nadzirali in upravljali. Toda končno bodo morda ravno te slabe izkušnje njihovi najboljši učitelji.

Ovira, da bi to dopustili, je bolj verjetno naša potreba, da bi ohranili lep videz, videz, da smo skrbni in dobri starši.

Otroke pogosto onesposabljam, ko jih skušamo izvleci iz neugodnih položajev in se vmešavamo v situacije, iz katerih se lahko otroci marsikaj naučijo.

Popuščanje pomeni tudi to, da smo sposobni živeti z dejstvom, da nekateri ljudje pač ne odobravajo našega načina vzgoje (tudi sedaj ga marsikdo ne). Popuščanje ne pomeni, da otroke zanemarjamo, pomeni le-to, da v njihovem življenju nismo navzoči zato, da bi mislili namesto njih, da bi jih ščitili pred napakami ali posledicami slabih odločitev.

S popuščanjem zavarujemo svoje meje, saj otrokom omogočamo, da se učijo iz svojih napak. Če vzamemo primer umazanega perila - Postavimo mejo: "Oprano bo vse kar bo v košu za umazano perilo do določenega časa!" Ni namreč naša skrb, da ga mi pobiramo po vseh kotih.

Če se otroci pritožujejo, da nimajo pospravljenega in opranega perila, jim ni treba več reci: "Saj sem ti rekla, povedala, da ga ne bom več prala, ampak rečemo: "Oprala sem vse kar je bilo v košu do določenega časa."

Popuščanje pomeni, da otroke ljubimo, sprejemamo in podpiramo zato, da bodo v prihodnje znali izbirati pametneje.

Če nam ocene, videz ali stanje njegove sobe delajo sramoto, nima to z otrokom nobene zveze. Tu gre za našo potrebo, da se izkažemo v vlogi staršev in potrebo po odobravanju drugih.

Popuščanje pomeni, da smo prepričani, da bo otrok sčasoma le prišel tja, kjer mora biti, čeravno ne po bližnjici.

DOSLEDNOST

Doslednost nam omogoča, da to kar govorimo, mislimo resno. Doslednost otrokom pomaga, da se nas naučijo jemati resno.

Doslednost predstavlja veliko večji izziv zlasti za starše, ki so doslej otroke vedno reševali ali ščitili pred posledicami njihovih odločitev.

Ali lahko zberete dovolj poguma in trdnosti, da ste dosledni?

Kajti v trenutku, ko boste zaceli otroke opravičevati ali vzpodbujati, da se začno izgovarjati, boste podpirali stališče, kako ne zaslužite, da vas jemljejo resno.

Spoštovanje lastnih meja je prvi pogoj za to, da jih spoštujejo tudi drugi.

Zato bodite previdni, da ne postavljate meja, ki jih niste sposobni dosledno spoštovati.

Če so otroci navajeni, da dobijo kar hočejo s sitnarjenjem, pregovarjanjem, prosjačenjem in opravičevanjem, so ugotovili in vedo, da imate zelo šibke meje. Doslej se jim je tako ravnanje

obneslo, zakaj naj bi s tem prenehali?

Vedeti moramo, naj nam bo všeč ali ne, da smo eden najvplivnejših otrokovih učiteljev. Otroci nas vidijo, kako se obnašamo do različnih ljudi, slišijo kaj govorimo, opazujejo naš vrednostni sistem, kako se držimo dogovorov, obljub, itd..

Kaj se lahko otroci naučijo od nas?

Delajmo to kar govorimo, kar pomeni delujmo tako, kot želite, da bi delovali vaši otroci.

Ko vas otroci slišijo, da govorite eno, delate pa drugo, se bodo tega naučili od nas..

Kakšen zgled jim nudimo z osebnimi lastnostmi, kot so zanesljivost, točnost, urejenost, poštenost, vztrajnost, obzirnost, itd.?

Kaj pa naš način govorjenja? Smejo otroci uporabljati iste besede in izraze kot mi? In zakaj ne?

Se lahko derejo na nas, če se mi na njih? Ali smo zanesljivi, izpolnjujemo svoje obljube in dolžnosti? Ali znamo priznati svoje napake?

Kako dobro znamo poslušati?

Kako pomembno je za nas, da imamo vedno prav?

Ali ravnamo z otroki enako spoštljivo kot s prijatelji?

Karkoli si bomo odgovorili na ta vprašanja moramo vedeti, da je naše vedenje otrokom zgled.

SKRB ZASE

Morda se nam zdi čudno, je pa vendar razumljivo. Če ne bomo poskrbeli zase, ne bomo mogli niti za otroke ali druge.

Lažje koga ljubimo, če ljubimo tudi sebe.

Nikomur ne bomo koristili, če ne bomo občasno napolnili svojih zalog, če ne bomo zadovoljili svojih potreb in tako bomo slaba opora svojim otrokom.

Če nismo najbolj navdušeni nad našimi starševskimi uspehi pri vzgoji, naj nam bo v pomoč zavedanje, da se je naš način vzgoje razvil iz načinov po katerih so nas vzgajali.

Sicer ne moremo spremeniti preteklosti, lahko pa dovolimo preteklosti, da nam pomaga spremeniti prihodnost.

NEKAJ "MODELOV" KAKO STARŠI VZGAJAMO OTROKE

MALCE V RAZMISLEK STARŠEM GLEDE ODNOSA DO VZGOJE OTROK

1. NEPRIJAZNO IN NEPOPUSTLJIVO
2. PRIJAZNO IN POPUSTLJIVO
3. NEPRIJAZNO IN POPUSTLJIVO
4. PRIJAZNO IN NEPOPUSTLJIVO

AD1) NEPRIJAZNO IN NEPOPUSTLJIVO

Ta model povzroča nevrotičnost

- zmeraj zaskrbljeni, napeti, prestrašeni, depresivni in k samomorilnosti nagnjeni ljudje so bili deležni predvsem take oblike vzgoje.

- Otroci, ki jih mučijo posebni strahovi, strah pred temo, pred neuspehom, pred različnimi živalmi, ostalim fobijam, so bili na vsakem koraku in dokaj intenzivno izpostavljeni nenehnim očitkom, gospodovalnosti in drugim pritiskom. Starši, ki ravnajo v skladu s takšnimi vzori, postavljajo trda in nesprejemljiva pravila od katerih ne odstopajo.

Otroci si začno svet razlagati kot izvor trenja med nadrejenimi in podrejenimi. Starši očitajo otroku napake in slabosti. Ne dovolijo mu podvomiti o njihovi avtoriteti. Na otrokova napačna dejanja reagirajo odločno in hitro, vendar tudi s pretirano in nepotrebno ostrino in ga pripravijo do tega, da se počuti krivega. In ker nad otroka nenehno zgrinjajo očitki in obtožbe vseh vrst,

---

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007 – 2013, razvojne prioritete: Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja; prednostne usmeritve: izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja.

otrok hočeš nočeš ustvarja o sebi čedalje slabšo podobo, to pa povzroči tudi čedalje slabše vedenje. Samoobtoževanje pa vodi v depresivnost, ki se pojavi celo ob komaj omembe vrednih napakah in prestopkih.

Tak, neprijazen, obtožujoč, kritičen ter trd in nepopustljiv pristop je bil včasih skoraj tradicionalen vzgojni model. Oblikoval je na milijone vztrajnih delavcev z izrazitim občutkom odgovornosti, ki pa se nenehno čutijo krive in so zato nesrečni. Če bi hoteli pomagati otrokom, ki odraščajo v takšnih vzgojnih prijemih, bi to dosegli samo tako, da bi s pohvalami in priznanji močno presegli prej nakopičene očitke in obsodbe.

AD2) PRIJAZNO IN POPUSTLJIVO

Zaradi očitkov, da otroke vzgajajo preveč trdo in nepopustljivo, so se starši začeli nagibati v drugo skrajnost, s čimer naj bi popravili prejšnje napake. Vendar se je kmalu izkazalo, da dobrotljiva ljubeznivost in popustljivost ustvarjata zelo resne družbene probleme, čeprav otroku nekoliko olajšata probleme.

S prvim modelom smo vzgajali predvsem odgovorne, trdega dela vajene otroke, ki pa so bili hkrati negotovi in nesamozavestni, ki jih je preganjal občutek krivde in manjvrednosti.

Danes pa vidimo veliko več otrok, ki se izogibajo odgovornosti, ki nenehno kaj zahtevajo in ki nimajo tako razvitih delovnih navad. Je pa res, da te otroke dosti bolj poredkoma mučijo depresije, občutki krivde ali sramu. Po drugi strani pa se pritožujejo nad dolgočasjem in pomanjkanjem pravih življenjskih smotrov ali zato, ker obstajajo njihova nagnjenja in nadarjenosti neizoblikovane in neizpolnjene. Starši ugotavljajo, da otroci kratko malo ne dozorevajo v neodvisne in srečne odrasle, v kakršne so jih, kot so menili, vzgajali. Ta metoda ali model poraja razvajene otročaje, šibke, odvisne in čustveno nezrele osebnosti. Saj bi tudi težko pričakovali kaj drugega, če pa smo z otrokom ves čas nadvse ljubeznivi in potrpežljivi, če mu ne postavljamo nikakršnih omejitev, če od njega le malo zahtevamo in dopuščamo, da zmeraj uveljavi svojo voljo. Takšno ravnanje bi morda še imelo nekaj pozitivnih učinkov, če bi bilo združeno z odločnostjo in trdoto; brez te primesi pa postane brezmejna dobrota škodljiva.

Tako vzgajani otroci se tudi bolj zgledujejo po besedah staršev, predpostavljenih, kot po njihovih dejanjih. Taki starši morda menijo, da so dovolj trdni in stanovitni, ker kažejo tolikšno skrb za otrokov šolski uspeh, ker mu na primer rečejo, naj dan pred kontrolno nalogo ne bo ves popoldan s prijatelji na dvorišču, hkrati pa s svojim vedenjem izdajajo, da pri teh zahtevah ne bodo vztrajali. Otroci prej ali slej odkrijejo, da takšne, na videz avtoritarno izrečene besede niso nič drugega kot votlo grmenje, ki ne bo prineslo dežja.

Ti pretirano popustljivi starši sklenejo nekaj ukreniti šele potem, ko so že predolgo odlašali in ko so že do grla in še čez siti vedenja svojih otrok. Zaidejo v skrajnosti pri kaznovanju ali pa otroka zmedejo s silovitimi izbruhi jeze in besa. V trenutku posežejo po najostrejših kaznih. Starši ponavadi kmalu spoznajo, da so šli predaleč in se zaradi pretirane grobosti počutijo krive. Otroci pa tudi ne dojamejo tistega, kar bi jim starši radi povedali. Če se na primer oče opravičuje sinu, ker je bil z njim pretrd, bo fant pomislil, da je očetu žal, ker ga je sploh kaznoval.

Vsakdo, ki se ni že v otroštvu naučil tolerirati frustracij, ker so bili starši z njim preveč mehki in popustljivi, se bo pozneje kot odrasel človek otepal z mnogimi težavami. Lahko ga bo zamikalo kršiti ustaljene norme in pravila, ne da bi se zavedal, da zakon z njim ne bo tako popustljiv kot so bili starši. Šele, ko bodo imeli opravka z okolico, oblastmi, ipd., bodo spoznavali neusmiljeno dejstvo, da večina drugih ljudi ni pripravljena mirno prenašati vsega tega, kar so smeli nekaznovano početi doma.

Kasneje ti razvajeni miljenčki od zakonskega partnerja in sodelavcev prav tako pričakujejo prilaganje in popuščanje v njihov prid. Kadar so nad nečim razočarani, se razburijo ter postanejo prepirljivi, maščevalni in celo prizadeti. Ozirajo se samo nase in na svoje interese. Otroke, katerih vzgojo spremljajo toliko napak, okolje pogosto povsem narobe presoja. Kadar dosežejo svoje, znajo biti namreč razumevajoči, strpni, očarljivi, kadar so frustrirani pa besnijo.

AD3) NEPRIJAZNO IN POPUSTLJIVO

Ta kombinacija je še posebej pogubna. Je v marsičem podobna prej opisani, vendar ima še usodnejše posledice.

Neprijaznost se navadno kaže v prepričanju, da se otrok namenoma grdo vede, in da bi svoje napake, če bi le hotel, zlahka popravil. Ob dejstvu, da se otroci kljub oštevanju in kritiziranju ter kaznovanju največkrat ne poboljšajo, pa starši, ki sodijo v to skupino, navadno vidijo še dodatne dokaze za otrokovo hudobijo in izprijenost. Lepo vedenje otroka pa sprejmejo kot nekaj samo po sebi razumljivega, zaradi česar ni treba dati otroku posebnega priznanja.

Otrok se znajde v precepu. Če se bo grdo vedel ve, da bo zavrjen, prav tako pa tudi ve, če se bo zelo potrudil, tudi ne bo deležen posebne pohvale. In ker med eno in drugo skrajnostjo ne bo bistvene razlike, bo otrok zmeden, jezen in maščevalen. Na tej točki se potem odloča ali bo otrok svoja nakopičena sovražna čustva usmeril vase ali pa jih bo sproščal na račun svojih najbližjih oziroma družbe nasploh.

Odrasli spregledajo, da za spreminjanje nezaželenega vedenja ne zadostuje samo besedno prepričevanje in dokazovanje. Ponavljajoče kazni bodo v otroku samo utrdile prepričanje, da je tudi v resnici tako slab kot mora biti v očeh staršev. Velik del asocialnega vedenja je posledica te kombinacije napak pri vzgoji: pijančevanje, razgrajanje, drobne tatvine in druge oblike prestopništva najdejo vzrok tu.

AD4) PRIJAZNO IN NEPOPUSTLJIVO

Ta model je najbolj zaželen. Staršem, ki uspe, da se ravnajo po teh načelih dosledno, dosegajo najtrdnjše vzgojne uspeha.

Ne obotavljajo se otroku odkrito povedati o njihovem vedenju, ki ga ne odobravajo, znajo reči tudi NE in pri tem vztrajati, znajo pa tudi dopusti, da se pogovorijo, da poslušajo proti argumente. Osredotočijo se na dejanja, ne pa na osebnost.

Primer:

»Sin, ni mi všeč, da se tako nesramno pogovarjaš z brati, sestrami!« Ne pa »NE maram te, ker si tako nesramen!« ali podobno.

Ne zasujejo ga z očitki in mu ne vcepljajo občutkov krivde in ničvrednosti, ko naredi napako, ampak svojo pozornost usmerijo odpravljanju problema.

Taki starši se zavedajo, da je življenje nepretrgana veriga problemov in frustracij. Dokler se jih otrok ne nauči tolerirati, ni pripravljen na soočanje z življenjem.

Se pa ti starši ne obotavljajo pritisniti na otroka, kadar jim hočejo vcepiti najdragocenejšo lastnost - samodisciplino.

Če otrok razočara svoje starše, je to njihov problem in ne otrokov.

Za svoje razočaranje ne krivijo otrok temveč jih pripisujejo svojim prevelikim pričakovanjem.

Tudi kadar grajajo, za otroka vedno najdejo pohvalno besedo.

NEKAJ NASVETOV ZA BOLJŠE UČENJE

Vsi, tako starši, učitelji, svetovalni delavci si želimo, da bi naš otrok čim več znal, da bi ob koncu leta imel dobro spričevalo, da bi kar najbolje izkoristil svoje dane možnosti. Dostikrat se naša pričakovanja ne izpolnijo. Še posebno smo razočarani, jezni, zaskrbljeni takrat, ko vidimo, da otrok presedi cele ure ob knjigah in zvezkih, rezultati so pa slabi. Vedeti moramo, da vsako učenje ni enako uspešno!

Kakšna bo otrokova učinkovitost pri učenju je odvisno predvsem od:

- njegovega duševnega počutja in zdravja
- njegovih umskih sposobnostih
- njegovega telesnega počutja
- delovnih pogojev v katerih se uči
- kako se uči

Če so omenjeni pogoji izpolnjeni, tako s strani otroka kot staršev, potem mora biti otrokovo učenje uspešno!

POGLEJMO NAJPREJ RAZMERE V KATERIH SE OTROK UČI

Pogoje za učenje doma ustvarjamo predvsem starši, in sicer :

1. - kakšno je naše ravnanje z otrokom
2. - čas, ki ga ima otrok na razpolago za učenje
3. - prostor v katerem se otrok uči

AD1/ Kakšno je naše ravnanje in kako ravnati

Priporočljivo ravnanje :

- otrok mora čutiti, da stalno bedimo nad njegovim delom, ne da bi bili pri tem vsiljivi -ne obremenjujmo otroka s pretiranim učenjem, saj mu lahko zmanjšamo voljo do učenja in vzbudimo odpor do šole
- vzpodbujajmo otroka za dosežene uspehe in pravilno opravljene naloge; s tem povečamo njegovo vztrajnost in motiviranost -ne prekinjajmo otroka pri učenju z raznimi načrti, vprašanji, pripombami, kajti zbranost pri otroku hitreje popušča kot pri odraslem človeku
- pohvalimo ga ob vsakem, tudi najmanjšem uspehu -ne kaznujmo otroka s podaljševanjem učnega časa in povečanjem učne obremenitve
- tako bo lažje sprejel in razumel, da je sposoben tudi sam napraviti nalogo in se naučiti določeno snov -prav tako ni primerno skrajševanje učne obveznosti za nagrado
- nekateri otroci učno snov počasneje dojemajo; ne postanimo nestrpni, če jo otrok tudi po daljši razlagi še vedno ne razume; otroku naj pomaga tisti, ki ima največ potrpljenja z njim, sicer mu naša "pomoč" bolj škoduje kot koristi; če sami ne zmoremo, poiščimo nekoga, ki mu bo lahko pomagal -ne dopovedujmo otroku, da je len, da nima čuta odgovornosti; s stalnim grajanjem in zmerjanjem dosežemo, da otrok resnično izgubi zaupanje vase ,sprejme naša razlage in postane ravno tak, kakršnega si ne želimo
- otrok mora imeti dovolj časa tudi za igro in razvedrilo -izogibajmo se sramotanju /npr.: iz tebe nikoli nič ne bo; si neumen; zabit, ipd./, ne posmehujmo se otroku
- za otroka moramo imeti čas tudi takrat, ko se ne uči, ko nas ne prosi izrecno, da bi mu pomagali
- ne primerjajmo otroka z njegovim uspešnim bratom ali sestro, ali z uspešnim sosedovim otrokom; otroku tako povečujemo občutek, kako zaostaja za njimi in mu jemljemo pogum
- imejmo otroka radi tudi takrat, ko ne prinaša iz šole dobrih ocen -razburjenega in utrujenega otroka ne silimo k učenju

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007 – 2013, razvojne prioritete: Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja; prednostne usmeritve: izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja.

-dovolimo mu, da se uči skupaj s sošolcem, če tak način prinaša uspeh pri otroku -ne bodimo otroku nadležni, kadar se uči, ne opozarjajmo ga kar naprej, ne pridigajmo mu in ne bodimo preveč vsiljivi

-občasno poiščimo otrokovega razrednika, da nam pove kakšen je otrokov uspeh, kaj opaža, prosimo ga naj nam svetuje kaj narediti

Ravnanje, ki ga odsvetujemo

-ne obremenjujmo otroka s pretiranim učenjem, saj mu lahko zmanjšamo voljo do učenja in vzbudimo odpor do šole

-ne prekinjajmo otroka pri učenju z raznimi načrti, vprašanji, pripombami, kajti zbranost pri otroku hitreje popušča kot pri odraslem človeku

-ne kaznujmo otroka s podaljševanjem učnega časa in povečanjem učne obremenitve

-prav tako ni primerno skrajševanje učne obveznosti za nagrado

-ne dopovedujmo otroku, da je len, da nima čuta odgovornosti; s stalnim grajanjem in zmerjanjem dosežemo, da otrok resnično izgubi zaupanje vase, sprejme naša razlage in postane ravno tak, kakršnega si ne želimo

-izogibajmo se sramotanju /npr.: iz tebe nikoli nič ne bo; si neumen; zabit, ipd./, ne posmehujmo se otroku

-ne primerjajmo otroka z njegovim uspešnim bratom ali sestro, ali z uspešnim sosedovim otrokom; otroku tako povečujemo občutek, kako zaostaja za njimi in mu jemljemo pogum

-razburjenega in utrujenega otroka ne silimo k učenju

-ne bodimo otroku nadležni, kadar se uči, ne opozarjajmo ga kar naprej, ne pridigajmo mu in ne bodimo preveč vsiljivi

AD2/ Kako urediti čas za učenje?

-kadar ima otrok pouk dopoldan je priporočljivo, da otrok po kosilu nekaj časa počiva in se šele potem uči

-če je le mogoče naj se otrok stalno uči ob istem času

-dolžina "učne ure" je pri različnih otrocih različna; veljajo pa ta načela:

Daljši čas učne ure

-za dovolj bistre otroke

-za otroke, ki imajo dobro sposobnost miselne koncentracije

-kadar se otrok uči smiselno gradivo

-za starejše otroke

Krajši čas učne ure

-za manj bistre otroke

-za otroke z različnimi težavami (organsko poškodovani, telesno šibki, s slabšo koncentracijo)

-za mlajše otroke

-mehanično učenje (učenje pesmic,...)

-najprimernejša dolžina učne ure je od 20 do 30 minut

-ponavljanje je najučinkovitejše pred spanjem in pred odhodom v šolo; snov je potrebno večkrat ponoviti

-odmori med učenjem naj bi trajali le 5 do 10 minut, kajti predolgi odmori razbijejo delovno razpoloženje

-otroku pa moramo zagotoviti tudi prosti čas, vsak dan in ob prostih dnevih.

AD3/ Prostor za učenje

-če otroka med učenjem motijo ostali družinski člani in nima mirnega kotička za delo, mu misli begajo drugam, tako da lahko kljub dolgemu sedenju ob knjigi ne doseže zaželenega uspeha.

-če je med učenjem obdan z igračami bo njegova pozornost in koncentracija zelo motena

-prav tako so pogoji učenja moteni, če je prostor pretopen ali premrz
-če je slaba ali neprimerna svetloba
-če nima primerne stola ali mize
-če stalno nekdo prihaja in odhaja
-če je prižgan televizor in sliši (niti ni potrebna, da jo vidi) kakšno zanimivo oddajo /risanke, filmi ipd./, bo njegova pozornost "odplavala"
-prostor naj bi bil tako urejen, da deluje toplo in prijazno

- Zelo pomembno je, da otrok čuti, da za odločitvami stojita oba starša, da ni dvotirnosti.
- Celotno breme otrokovega uspeha ali neuspeha ne sme "ležati" samo na enem izmed staršev. Če je z otrokovim učenjem obremenjen samo eden izmed staršev, je normalno in človeško, da postaja le-ta manj strpen, hitreje razdražljiv, včasih že obupan, otrok s strani njega doživlja predvsem pritiske na katere pa reagira po svoje, največkrat tako, da nas še bolj spravi v stisko.
- S šolskimi težavami in problemi učenja se še vedno največ ukvarjajo mame. Brez sodelovanja obeh staršev bodo rezultati slabi, še posebno pri tistih otrocih, kjer že zaznamo učne in vedenjske težave. Učne težave lahko vplivajo na pojav vedenjskih težav, prav tako pa so lahko vedenjske težave eden izmed vzrokov slabše učne uspešnosti.
- Kadar so učni uspehi, kljub vsem naporom slabi, je smiselno ugotoviti otrokove umske zmogljivosti, tako da od njega ne pričakujemo preveč, predvsem tistega kar ne zmore; včasih pa je to dobro vedeti tudi, da od otroka ne zahtevamo premalo, če so njegove sposobnosti višje.